

مكارم الأخلاق

ღირსეული ზნეობა

ღირსეული ზნეობა

მუჰამმად იბნ საალიჰ ალ-უსაიმინ

წერილი განიხილავს კეთილი ზნეობის ასპექტებს ალლაჰსა და ადამიანებთან ურთიერთობაში, განმარტავს რა ალლაჰის უწყებებისა და განჩინებების თანხმობითა და კმაყოფილებით მიღების, ასევე მის მიერ დადგენილი ბედისწერის მიმართ მოთმინების აუცილებლობას. ამასთანავე, წერილი მიმოიხილავს სხვებთან ურთიერთობისას კეთილი ზნეობის სფეროებს, რაც მოიცავს ზიანის არ მიყენებას, სიკეთის გაღებასა და კეთილგანწყობილ გამომეტყველებას, მოციქულის (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) კეთილშობილური ცხოვრებიდან მოყვანილი მაგალითების თანხლებით.

ღირსეული ზნეობა

მვირფასი სწავლული და შეიხი

მუჰამმად იბნ საალიჰ ალ-უსაიმინ

ალლაჰმა აპატიოს მას, მის მშობლებს და მუსლიმებს!

სახელითა ალლაჰისა მოწყალისა, შემწყალეblისა

უზენაესმა ალლაჰმა წარმოგზავნა იგი ჭეშმარიტი გზითა და ჭეშმარიტი სარწმუნოებით; რათა აღემაღლებინა იგი ყველა სარწმუნოებაზე. უზენაესმა ალლაჰმა წარმოგზავნა იგი განკითხვის დღის წინ მახარობლად და გამფრთხილებლად, ალლაჰისკენ მომწოდებლად მისი ნებით და მანათობელ ლამპრად. მან გადასცა გზავნილი, შეასრულა ამანათი, დაარიგა უმმა და იბრძოლა ალლაჰის გზაზე ჭეშმარიტი ძალისხმევით, ვიდრე არ ეწვია მას გარდაუვალი (სიკვდილი). ალლაჰი შეეწია თავის მსახურთაგან იმას, ვინც ინება, და გამოეპასუხა მის მოწოდებას და დაადგა მის ჭეშმარიტ გზას. ხოლო ალლაჰმა თავისი სიბრძნით მიატოვა თავის მსახურთაგან ის, ვინც ინება, და ქედმაღლობა გამოიჩინა მის მორჩილებაზე, სიცრუედ შერაცხა მისი ცნობა და შეეწინააღმდეგა მის ბრძანებას, რითაც დაიტეხა ზარალი და შორეული გზასაცდენილობა. ყველა

ქება დიდება ალლაჰს ეკუთვნის. ვადიდებთ მას, ვთხოვთ დახმარებას, ვთხოვთ მიტევებას და ვინანიებთ მის წინაშე. ალლაჰს შევეფარებით ჩვენი სულების ბოროტებისგან და ჩვენი ცუდი საქმეებისგან. ვისაც ალლაჰი უწინამძღვრებს ჭეშმარიტი გზით, ვერავინ აცდუნებს მას, ხოლო ვისაც ალლაჰი აცდუნებს, მას ვერავინ დააყენებს ჭეშმარიტებაზე. ვამოწმებ, რომ არ არსებობს ღვთაება, რომელიც ღირსია თაყვანისცემისა, გარდა ერთადერთი ალლაჰისა, რომელსაც არ ჰყავს თანამოზიარე, და ვამოწმებ, რომ მუჰამადი მისი მონა და მოციქულია.

შემდგომ: ჩემთვის სასიამოვნოა ამ შეხვედრაზე¹ ვისაუბრო კარგ ზნეობაზე.

ზნეობა — როგორც სწავლულები ამბობენ — ეს არის ადამიანის შინაგანი სახე, რადგან ადამიანს ორი სახე აქვს:

გარეგნული იერსახე: ეს არის ქმნილების ფორმა, რომლითაც ალლაჰმა სხეული შექმნა, და

¹ აღნიშნული შეხვედრა გაიმართა უნაიზას სამეცნიერო ინსტიტუტის საზაფხულო ცენტრში.

ჩვენ ყველამ ვიცით, რომ ამ გარეგნული იერსახიდან ზოგიერთი ლამაზი და მშვენიერია, ზოგიერთი — უშნო და ცუდი, ზოგი კი — ამ ორს შორის.

ასევე, შინაგანი სახე იყოფა კეთილ და ცუდ სახედ და სწორედ ეს გამოიხატება სიტყვით „ზნეობა“. ამრიგად, ზნეობა — ეს არის შინაგანი სახე, რომელიც ადამიანის ბუნებაშია ჩადებული.

ზნეობა თანდაყოლილია თუ შეძენილი?

პასუხი: უეჭველად, ზნეობის ნაწილი თანდაყოლილია, ნაწილი კი — შეძენილი. ისევე როგორც ზნეობა შეიძლება იყოს ბუნებრივი, ის ასევე შეიძლება იყოს შეძენილიც, იმ გაგებით, რომ როგორც ადამიანს შეიძლება ბუნებრივად ჰქონდეს კარგი და მშვენიერი ზნეობა, ასევე შეიძლება მან გამოიმუშაოს იგი შეძენისა და პრაქტიკის გზით; სწორედ ამიტომ, შუამავალმა (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) უთხრა აშაჯ აბდულ-ყაისს:

«إِنَّ فِيكَ خَلَّتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللَّهُ: الْحَلْمُ وَالْأَنَاءَةُ». قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَنَا أَتَخَلَّقُ بِهِمَا، أَمْ اللَّهُ جَبَّلَنِي عَلَيْهِمَا؟ قَالَ: «بَلَى اللَّهُ جَبَّلَكَ عَلَيْهِمَا». قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَبَّلَنِي عَلَى خَلَّتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ.

«შენში არის ორი თვისება, რომლებიც ალლაჰს უყვარს: მოთმინება და სიმშვიდე». მან თქვა: ო, ალლაჰის მოციქულო! მე თავად გამოვიმუშავე ისინი, თუ ალლაჰმა დამბადა მათით? მან თქვა: «არა, ალლაჰმა დაგბადა მათით». მან თქვა: დიდება ალლაჰს, რომელმაც დამბადა ორი თვისებით, რომლებიც უყვარს ალლაჰს და მის მოციქულს¹.

ეს იმის დასტურია, რომ შესაქები და ღირსეული ზნეობა შეიძლება იყოს თანდაყოლილი და შეიძლება იყოს შეძენილი. თუმცა თანდაყოლილი — უდავოდ — სჯობს შეძენილს; რადგანაც, თუ ზნეობა ბუნებრივია, იგი ადამიანის თვისებად და ბუნებად იქცევა, მის გამოსავლენად იგი არ საჭიროებს ძალდატანებას და არ საჭიროებს

¹ გადმოსცა აბუ დაუდმა: წიგნი: ზნეობა, თავი: კაცის ტომის შესახებ, ნომრით (5225), ზარი'ის ჰადისი ალლაჰი იყოს მისით კმაყოფილი, რომელიც აბდულ-ყაისის დელეგაციაში იმყოფებოდა, და ათ-თირმიზმი: თავები: სიკეთე და ნათესაური კავშირი, თავი: სიმშვიდისა და სიჩქარის შესახებ, ნომრით (2011), იბნ აბბასის ჰადისი ალლაჰი იყოს მათით კმაყოფილი.

ხელოვნურობას. მაგრამ ეს ალლაჰის წყალობაა, რომელსაც იგი ანიჭებს მას, ვისაც ისურვებს. ხოლო ვინც ამას მოკლებულია — ანუ ვინც მოკლებულია ზნეობას თანდაყოლილი გზით — მას შეუძლია მიაღწიოს მას შემდენის გზით, კერძოდ, წვრთნითა და პრაქტიკით, როგორც ამას — თუ უზენაესი ალლაჰი ინებებს — მოგვიანებით აღვნიშნავთ.

აქ ჩნდება საკითხი, კერძოდ: რომელია მათგან უკეთესი - კაცი, რომელიც ბუნებითაა დაჯილდოებული კეთილზნეობით, თუ კაცი, რომელიც იბრძვის თავის თავთან, რათა გამოიმუშაოს იგი? მაშ, რომელია მათგან უფრო მაღალი ხარისხითა და უფრო დიდი საზღაურით?

ამ საკითხზე საპასუხოდ ვამბობთ: ეჭვგარეშეა, რომ ის, ვინც ბუნებრივად არის დაჯილდოებული კარგი ზნეობით, უფრო სრულყოფილია მისი გამოვლენისა თუ მასში ამ ზნეობის არსებობის კუთხით; რადგან მას არ სჭირდება მალისხმევა და გარჯა, და ის არ

კარგავს მას გარკვეულ ვითარებებსა და ადგილებში; ვინაიდან კეთილზნეობა მისი შინაგანი ბუნება და ხასიათია. შესაბამისად, ნებისმიერ დროს, როცა მას შეხვდები, ნახავ, რომ იგი კარგი ზნეობის მქონეა; ნებისმიერ ადგილას, როცა მას შეხვდები, ნახავ, რომ იგი კარგი ზნეობის მქონეა; და ნებისმიერ მდგომარეობაში, როცა მას შეხვდები, ნახავ, რომ იგი კარგი ზნეობის მქონეა. ამრიგად, ამ თვალსაზრისით, ის უდავოდ უფრო სრულყოფილია.

რაც შეეხება ზნეობას, რომელიც მიიღწევა შეჩვევით, ძალისხმევით, პრაქტიკითა თუ წვრთნით, ადამიანი ამის გამო ჯილდოვდება საკუთარ ვნებებთან ბრძოლისთვის, მაგრამ ზნეობის სრულყოფილების თვალსაზრისით იგი ბევრად ჩამოუვარდება პირველ კატეგორიას.

როცა ადამიანს მიეზომება ორივე სახის ზნე ერთად, თანდაყოლილიც და შეძენილიც, ეს ყველაზე სრულყოფილია, და არსებობს ოთხი კატეგორია:

1- ვინც მოკლებულია კარგ ზნეობას.

2- ვისაც ეს ბუნებით დაჰყვა, მაგრამ მხოლოდ ამ თანდაყოლილი თვისებით შემოიფარგლა.

3 - და ვისაც იგი თანდაყოლილი აქვს და მას შეძენით ზრდის.

4- და ვისაც ეს თანდაყოლილი არ აქვს, მაგრამ შეიძინა იგი გამომუშავებით.

საბოლოო ჯამში: რაც შეეხება კეთილზნეობას, ვისაც ის თანდაყოლილი აქვს, ის უფრო სრულყოფილია. ხოლო კეთილზნეობის მოსაპოვებლად განცდილი სირთულისა და გარჯის თვალსაზრისით, ვინც მას ძალისხმევის გზით მოიპოვებს, მას ექნება ძალისხმევის საზღაური.

აქ არის საკითხი: არსებობს თუ არა ზნეობა, რომელიც არ არის ყურანსა და სუნნაში, და რა არის მისი შეცნობის გზა?

პასუხი: თქვა შუამავალმა (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას):

«إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ»؛

"«ჭეშმარიტად, მე წარმოვეგზავნე იმისათვის, რომ დავასრულო კეთილი ზნეობის სრულყოფა»¹;" ეს იმიტომ, რომ ყველა წინამორბედი კანონმდებლობა, რომელიც ალლაჰმა მსახურთათვის დაადგინა, მოუწოდებს კეთილი ზნეობისკენ. სწორედ ამიტომ აღნიშნეს სწავლულებმა, რომ კეთილი ზნეობა არის ის, რის მოთხოვნაზეც შეთანხმდა ყველა კანონმდებლობა. თუმცა, ამ სრულყოფილ კანონმდებლობაში შუამავალი (ალლაჰის ღოცვა და მშვიდობა მას) მოვიდა ზნეობრივი ღირსებების სრულსაყოფად.

და მოვიყვანოთ ამის მაგალითად სამართლიანი საზღაურის (ყისასის) საკითხი: ანუ, თუ ერთი ადამიანი დანაშაულს ჩაიდენს მეორის მიმართ, აღესრულება თუ არა მასზე სამართლიანი საზღაური (ყისასი)? მათ აღნიშნეს, რომ იუდეველების შარიათში [რჯულში] სამართლიანი საზღაური სავალდებულო და გარდაუვალია, და დაზარალებულს მასში არჩევანის უფლება არ

¹ ეს ჰადისი გადმოსცა იმამ აჰმადმა, (2/381) და იმამ ზაიჰაყიმ წიგნში ას-სუნან ალ-ჯუბრა (10/233), და ტექსტი მას ეკუთვნის, აბუ ჰურაირას, ალლაჰი იყოს მისით კმაყოფილი, ჰადისით.

გააჩნია. ხოლო ქრისტიანების შარიათში პირიქითაა, და ეს არის პატიების ვალდებულება. მაგრამ ჩვენი შარიათი მოვიდა სრულყოფილი ორივე მხრივ; მასში არის როგორც სამართლიანი საზღაური, ასევე პატიებაც; რადგან დამნაშავესთვის თავისი დანაშაულის გამო პასუხის მოთხოვნაში [საზღაურის მიგებაში] არის სიმტკიცე და ბოროტების შეკავება, ხოლო მისთვის პატიებაში არის სიკეთე, სილამაზე და მადლის კეთება მის მიმართ, ვისაც აპატიე. ამდენად, ჩვენი შარიათი — დიდება ალლაჰს — მოვიდა სრულყოფელად, რომელმაც უფლების მქონეს (დაზარალებულს) მისცა არჩევანის უფლება პატიებასა და საზღაურის მიღებას შორის; რათა მან აპატიოს იქ, სადაც პატიების ადგილია, და მოითხოვოს [საზღაური] იქ, სადაც მოთხოვნის ადგილია.

*

კეთილზნეობის სფეროები

ბევრ ადამიანს ისე ესმის, რომ კეთილი ზნეობა მხოლოდ ქმნილებებთან

ურთიერთობით შემოიფარგლება და არა შემოქმედთან ურთიერთობით, მაგრამ ეს გაგება ნაკლოვანია, რადგან კეთილი ზნეობა, როგორც ქმნილებებთან ურთიერთობაში გამოიხატება, ასევე გამოიხატება შემოქმედთან ურთიერთობაშიც.

მაშასადამე, კეთილი ზნეობის თემა — ეს არის შემოქმედთან (დიდებულია იგი და უზენაესი) ურთიერთობა და ასევე, ქმნილებებთან ურთიერთობა, და ამ საკითხს ყურადღება უნდა მიექცეს.

პირველი: კეთილზნეობა დიდებულ და უზენაეს გამჩენთან ურთიერთობაში:

კეთილზნეობა შემოქმედთან ურთიერთობაში მოიცავს სამ რამეს:

- 1- ალლაჰის ამბების რწმენით მიღება.
- 2 - მისი დადგენილებების მიღება შესრულებითა და განხორციელებით.
- 3 - მისი ბედისწერის მიღება მოთმინებითა და კმაყოფილებით.

ეს არის სამი რამ, რაზეც დაფუძნებულია კარგი ზნეობა უზენაესი ალლაჰის მიმართ.

1- მისი ამბების დაჯერებით მიღება, ისე, რომ ადამიანს არ გაუჩნდეს ეჭვი ან ყოყმანი დიდებული და უზენაესი ალლაჰის ამბის დაჯერებაში; რადგან უზენაესი ალლაჰის ამბავი ცოდნიდან გამომდინარეობს, და ის, დიდება მას, ყველაზე მართალი მთქმელია, როგორც უზენაესმა ალლაჰმა თქვა თავის შესახებ:

﴿...وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا﴾

ვინაა ალლაჰზე უფრო სიტყვა-მართალი?
[ან-ნისა: 87].

ალლაჰის მიერ უწყებული ამბების დაჯერება აუცილებლად მოითხოვს, რომ ადამიანი იყოს დარწმუნებული მათში, იცავდეს მათ და იღვწოდეს მათით, ისე, რომ არ შეეპაროს ეჭვი ან უნდობლობა ძლევამოსილი და უზენაესი ალლაჰის ამბებსა და მისი შუამავლის (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) ამბებში.

და როდესაც მსახური იქნება ამ ზნეობის, იგი შეძლებს უკუაგდოს ყოველგვარი ეჭვი,

რომელსაც ალლაჰისა და მისი მოციქულის (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) უწყებათა წინააღმდეგ წამოჭრიან მოწინააღმდეგენი, სულერთია, იქნებიან ისინი მუსლიმთაგან, რომლებმაც ალლაჰის რელიგიაში შემოიტანეს ის, რაც მას არ ეკუთვნის, თუ ათეისტთა გარდა სხვებისგან, რომლებიც ექვემდებარებიან თესავენ მუსლიმთა გულებში.

და მოვიყვანოთ ამის მაგალითი: დამტკიცებულია საჰიბ ალ-ბუხარის, აბუ ჰურაირას (ალლაჰი იყოს მისით კმაყოფილი) ჰადისით, რომ ალლაჰის მოციქულმა (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) თქვა:

«إِذَا وَقَعَ الذُّبَابُ فِي شَرَابٍ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْمِسْهُ، ثُمَّ لِيَنْزِعْهُ؛ فَإِنْ فِي إِحْدَى جَنَاحَيْهِ دَاءٌ، وَالْأُخْرَى شِفَاءٌ».

«როდესაც რომელიმე თქვენგანის სასმელში ბუზი ჩავარდება, ჩაძიროს იგი, შემდეგ კი ამოიღოს; რადგანაც მის ერთ ფრთაზე დაავადებაა, ხოლო მეორეზე - განკურნება»¹.

¹ გადმოცემულია იმამ ალ-ბუხარის მიერ წიგნში ქმნილების დასაწყისის შესახებ, თავში: თუ რომელიმე თქვენგანის სასმელში ბუზი ჩავარდება, ჩაყურსოს იგი, რადგან მის ერთ ფრთაზე დაავადებაა, ხოლო მეორეზე — განკურნება, ნომრით (3320) — აბუ ჰურაირას (ალლაჰი იყოს მისით კმაყოფილი) გადმოცემით.

ეს არის ამბავი, რომელიც ალლაჰის მოციქულმა (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) გვამცნო, და იგი დაფარულის საკითხებს შეეხება. და არ მეტყველებს იგი თავისი ნებით, არამედ მეტყველებს მხოლოდ იმით, რაც უზენაესმა ალლაჰმა ზემთააგონა მას, რადგან ის ადამიანია, ხოლო ადამიანმა არ იცის დაფარული; არამედ, ალლაჰმა უთხრა მას:

﴿قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبُ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنْ أَتَيْتُ إِلَّا بِمَا يُوحَىٰ إِلَيَّ...﴾

უთხარი: მე თქვენ არ გეუბნებით, რომ ჩემთანაა ალლაჰის საუნჯენი, არც უხილავის შესახებ ვიცი და არც იმას გეუბნებით, რომ მე ვარ ანგელოზი. მე მხოლოდ იმას მივყვები, რაც ზემეველინება... [ალ-ან'ამ: 50].

ჩვენ ვალდებულნი ვართ, ამ ცნობას კარგი ზნეობით შევხვდეთ. ამ ცნობის მიმართ კარგი ზნეობა კი იმაში მდგომარეობს, რომ იგი თანხმობით მივიღოთ და მტკიცედ გვწამდეს, რომ ის, რაც მოციქულმა (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) ამ ჰადისში თქვა, ჭეშმარიტება და სიმართლეა, თუნდაც ვინმე მას

შეეწინააღმდეგოს. ჩვენ დანამდვილებით უნდა ვიცოდეთ, რომ ყველაფერი, რაც ალლაჰის შუამავლისგან (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) დადასტურებულს ეწინააღმდეგება, ბათილია, რადგან უზენაესი ალლაჰი ამბობს:

﴿...فَمَاذَا بَعَدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّى تُصِرُّونَ﴾

მაშ, რა დარჩა ჭეშმარიტების შემდეგ, თუ არა გზააზნეულობა? როგორ აქცევთ ზურგს ჭეშმარიტებას? [იუნუს: 32].

კიდევ ერთი მაგალითი: განკითხვის დღის ამბებიდან:

გვაუწყა შუამავალმა ﷺ :

«أَنَّ الشَّمْسَ تَدْنُو مِنَ الْخَلَائِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِقَدْرِ مِيلٍ»

«რომ აღდგომის დღეს მზე ქმნილებებს მილის მანძილზე მოუახლოვდება»¹, სულერთია, ეს იქნება ის პატარა ჯოხი, რომლითაც თვალს ღებავენ, თუ მილის მანძილი, ეს მანძილი მზესა და ქმნილებების თავებს შორის მცირეა. ამის მიუხედავად, ადამიანები მისი მზურვალეობით არ დაიწვებიან, მაშინ როცა ახლა, ამჟვეყნად, მზე

¹ გადმოსცა მუსლიმმა: წიგნი: სამოთხე, თავი: განკითხვის დღის აღწერა, ნომრით: [2864], ალ-მიყდად იბნ ალ-ასვადისაგან (ალლაჰი იყოს მისით კმაყოფილი).

თითის წვერის მანძილზეც რომ მოახლოვდეს, ქვეყნიერება დაიწვებოდა.

შესაძლოა ვინმემ თქვას: როგორ მოუახლოვდება აღდგომის დღეს მზე ქმნილებების თავებს ამ მანძილზე, და ამის შემდეგ ადამიანები თუნდაც ერთი წამით ცოცხლები დარჩებიან?!

მაშ, რა არის კეთილზნეობა ამ ჰადისის მიმართ?

ამ ჰადისის მიმართ კარგი ზნეობაა, რომ მივიღოთ და ვირწმუნოთ იგი, და ჩვენს გულებში არ იყოს მის მიმართ რაიმე ეჭვი, არც სივიწროვე და არც ყოყმანი; და ვიცოდეთ, რომ ის, რაც მოციქულმა (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) ამის შესახებ გვამცნო, არის ჭეშმარიტება.

და შეუძლებელია საიქიოს მდგომარეობა ამქვეყნიურ მდგომარეობას შევადაროთ ამ უდიდესი სხვაობის არსებობის გამო. ჩვენ ვიცით, რომ ადამიანები აღდგომის დღეს ორმოცდაათი ათასი წელი იდგებიან, და ამქვეყნიური საზომით, განა შესაძლებელია,

რომელიმე ადამიანი ორმოცდაათი ათასი წელი იდგეს?

პასუხი: არა, მაშასადამე, განსხვავება დიდია. და თუ ეს ასეა, მორწმუნე ამგვარ ამბავს გულის გახსნილობითა და სიმშვიდით იღებს, მისი გაგება ფართოვდება მის მიმართ და მისი გული იხსნება მისთვის.

2 - ალლაჰის დადგენილებების მიღება, აღსრულება და განხორციელება: მან არ უნდა უარყოს ალლაჰის არცერთი დადგენილება, რადგან თუ ის უარყოფს ალლაჰის რომელიმე დადგენილებას, ეს უზენაესი და ძლევამოსილი ალლაჰის მიმართ ცუდი ზნეობაა; მიუხედავად იმისა, უარყოფს მას მისი დადგენილების არაღიარებით, ამპარტავნობის გამო მისი შესრულებისგან თავის არიდებით, თუ მისი შესრულებისადმი დაუდევრობით, რადგან ყოველივე ეს ეწინააღმდეგება უზენაესი და ძლევამოსილი ალლაჰის მიმართ კარგ ზნეობას.

ამის მაგალითად მოვიყვანოთ ის რთული კეთილი საქმეები, რომლებსაც რამადანის თვეში

ვასრულებთ. უდავოა, რომ მარხვა სულისთვის სირთულეს წარმოადგენს, რადგან ამ დროს ადამიანი თავს იკავებს ჩვეული საკვებისგან, სასმელისგან და სქესობრივი კავშირისგან, რაც ადამიანისთვის მიიმეა. თუმცა, უზენაესი ალლაჰის მიმართ კეთილზნეობის მქონე მორწმუნე იღებს ამ ვალდებულებას, ან უფრო ზუსტად რომ ვთქვათ: იღებს ამ პატივს. ეს უზენაესი ალლაჰის წყალობაა, რომელსაც იგი გულის სიხარულითა და სიმშვიდით იღებს, და მისი სულიც ღიაა ამისთვის. შესაბამისად, თქვენ ნახავთ, რომ იგი მარხულობს ცხელ და გრძელ დღეებში კმაყოფილი და გულდია, რადგან იგი თავისი ღმერთის მიმართ კეთილზნეობას ავლენს. მაგრამ ის, ვისაც ალლაჰის მიმართ ცუდი ზნეობა აქვს, მსგავს ღვთისმსახურებას გაღიზიანებითა და უკმაყოფილებით ხვდება, და რომ არ ეშინოდეს ისეთი რამის, რასაც სავალალო შედეგი მოჰყვება, იგი არ დაიცავდა მარხვას.

კიდევ ერთი მაგალითი: ლოცვა, ეჭვგარეშეა, რომ იგი მძიმეა ზოგიერთი ადამიანისთვის, და ის მძიმეა თვალთმაქცებისთვის, როგორც წინასწარმეტყველმა ﷺ ბრძანა:

«أَنْتَلُ الصَّلَاةَ عَلَى الْمُنَافِقِينَ: صَلَاةُ الْعِشَاءِ وَصَلَاةُ الْفَجْرِ».

«თვალთმაქცებისთვის ყველაზე ძნელი შესასრულებელია ღამის და დილის ლოცვები»¹.

მაგრამ ლოცვა მორწმუნისთვის არ არის მძიმე. უზენაესმა აღლაჰმა თქვა:

﴿وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ 45 الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلْقَاوٌ رَبِّهِمْ وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ (46)

მოთმინებითა და ნამაზით ეძიეთ ღვთისშემწეობა, – რთულია უთუოდ, ოღონდ არა ღვთისმოშიშთათვის.

– რომელთაც გულდაჯერებით სწამთ, რომ თავიანთი ღმერთის წინაშე წარსდგებიან; რომ მას დაუბრუნდებიან. [ალ-ბაყარა: 45-46]. ის მათთვის არ არის მძიმე, არამედ ის მარტივი და

¹ გადმოცემულია ალ-ბუხარის მიერ წიგნში აზანის შესახებ, თავში ჯამაათში იშას ლოცვის სიკეთე, ჰადისის ნომერი (657), ასევე იმამ მუსლიმის მიერ წიგნში მეჩეთების შესახებ, თავში ჯამაათში ლოცვის სიკეთე, ჰადისის ნომერი (651) — აბუ ჰურაირას (აღლაჰი იყოს მისით კმაყოფილი) გადმოცემით.

ადვილია; ამიტომაც თქვა შუამავალმა (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას):

«جُعِلَتْ قُرَّةُ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ».

«ლოცვა გახდა ჩემი თვალის სიხარული».¹

ამრიგად, ლოცვასთან დაკავშირებით დიდებული და უზენაესი აღლაჰის წინაშე სრულყოფილი ზნეობა ნიშნავს, რომ შეასრულო იგი გახსნილი და მშვიდი გულით, და შენი თვალები ხარობდეს. გიხაროდეს, როდესაც მას ასრულებ, და ელოდებოდე მას, როდესაც მისი დრო მოახლოვდება. როდესაც შეასრულებ ფაჯრის ლოცვას, სიყვარულით ელოდებოდე ზუჰრის ლოცვას; როდესაც შეასრულებ ზუჰრის ლოცვას, სიყვარულით ელოდებოდე ასრის ლოცვას; როდესაც შეასრულებ ასრის ლოცვას, სიყვარულით ელოდებოდე მადრიბის ლოცვას; როდესაც შეასრულებ მადრიბის ლოცვას, სიყვარულით ელოდებოდე იმას ლოცვას; და

¹ გადმოცემულია იმამ აჰმადის მიერ (ტომი 3, გვერდი 128), და ან-ნასაიის მიერ წიგნში ქალთა სიყვარული, თავში ქალების სიყვარული, ჰადისის ნომერი (3940), ანას იბნ მალიქის (აღლაჰი იყოს მისით კმაყოფილი) გადმოცემით.

როდესაც შეასრულებ იმას ლოცვას, სიყვარულით ელოდებოდე ფაჯრის ლოცვას. და ამგვარად, შენი გული მუდმივად მიჯაჭვული იყოს ამ ღვთისმსახურებებზე. ეს კი, უდავოდ, უზენაესი ალლაჰის წინაშე სრულყოფილი ზნეობის ნაწილია.

მესამე მაგალითი გარიგებებში: მევახშეობის აკრძალვა. ალლაჰმა ჩვენ ყურანში მკაფიოდ აგვიკრძალა მევახშეობა, როგორც უზენაესი ალლაჰი ბრძანებს:

{...وَأَخْلَأَ اللَّهُ أَلْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا...}

ალლაჰმა ვაჭრობა სცნო ნებადართულად, ვახში კი აკრძალა... და თქვა მასში:

{...فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ}

და მას, ვინც შეგონება მიიღო თავისი ღმერთისგან და ხელი აიღო, – შერჩება ის, რაც იყო წარსულში და მისი საქმე ალლაჰზეა, ხოლო ვინც უკან დაუბრუნდეს, სწორედ ისინი არიან ცეცხლის მკვიდრნი; ისინი იქნებიან იქ მარადჟამს. [ალ-ბაყარა: 275]. შემდეგ დაემუქრა მას, ვინც დაუბრუნდება მევახშეობას მას

შემდეგ, რაც მიუვიდა შეგონება და შეიტყო დადგენილება, დაემუქრა მას ცეცხლში მარადიულად დარჩენით - ალლაჰმა დაგვიფაროს.

მორწმუნე ამ დადგენილებას ღია გულით, კმაყოფილებითა და მორჩილებით იღებს, ხოლო რაც შეეხება ურწმუნოს, იგი მას არ იღებს, ეს მის გულს ამძიმებს და შესაძლოა სხვადასხვა ხრიკით ეცადოს მის გვერდის ავლას; რადგან ჩვენ ვიცით, რომ რიბაში (პროცენტში) უექველი სარგებელია და მასში არანაირი რისკი არ არის, მაგრამ სინამდვილეში ეს ერთისთვის სარგებელია, მეორისთვის კი — უსამართლობა; ამიტომ უზენაესმა ალლაჰმა თქვა:

﴿...وَإِنْ تُبْتِغُوا فَلََكُمْ رُوْسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ﴾

ხოლო თუ მოინანიებთ, თქვენი ქონების ძირი – თქვენი კუთვნილებაა. არც სხვას მოექცეთ უსამართლოდ და არც თქვენ იყოთ მსხვერპლი უსამართლობისა. [ალ-ბაყარა: 279].

3. უზენაესი ალლაჰის ბედისწერის მიღება კმაყოფილებითა და მოთმინებით: და ეს არის

ალლაჰის მიმართ კეთილი ზნეობის მესამე საკითხი. ყველამ ვიცით, რომ ყოვლისშემძლე ალლაჰის ბედისწერა, რომლითაც იგი მართავს თავის ქმნილებებს, სრულად არ არის სასურველი ქმნილებებისთვის. მაშ, არის კი ყველაფერი, რასაც ალლაჰი ჩვენთვის წინასწარ განსაზღვრავს, სასურველი ჩვენთვის? იმ გაგებით, რომ ჩვენი სულები მიიღტვის მისკენ და ეგუება მას? შინაგანად? სინამდვილეში: არა.

მაგალითად, ავადმყოფობა არ ესადაგება ადამიანს, რადგან ადამიანს სურს, რომ ჯანმრთელი იყოს.

ასევე, სიღარიბე არ არის ადამიანისთვის სასურველი, რადგან ადამიანს სურს, რომ მდიდარი იყოს. ასევე, უმეცრეობაც არ არის ადამიანისთვის სასურველი, რადგან ადამიანს სურს, რომ მცოდნე იყოს. თუმცა, ძლევამოსილი და უზენაესი ალლაჰის განგებულება, მისი სიბრძნიდან გამომდინარე, მრავალფეროვანია. ზოგიერთი მათგანი ადამიანისთვის სასურველია და თავისი ბუნების შესაბამისად,

იგი მასში სიმშვიდეს ჰპოვებს, ხოლო ზოგიერთი კი ასეთი არ არის. მაშ, რას წარმოადგენს კეთილი ზნეობა ძლევამოსილი და უზენაესი ალლაჰის წინაშე მისი განგებულების მიმართ?

ალლაჰის მიმართ კარგი ზნეობა მისი ბედისწერისადმი იმაში მდგომარეობს, რომ კმაყოფილი იყო იმით, რაც ალლაჰმა წინასწარ განგიწესა, დაწყნარდე ამით და იცოდე, რომ მან, დიდება მას, ეს მხოლოდ თავისი სიბრძნითა და საქებარი მიზნით განაწესა, რისთვისაც ის იმსახურებს განდიდებასა და მადლიერებას.

აქედან გამომდინარე, ჭეშმარიტად, ალლაჰისადმი კეთილზნეობა მისი განჩინებების მიმართ იმაში მდგომარეობს, რომ ადამიანი იყოს კმაყოფილი, დაემორჩილოს და სიმშვიდე ჰპოვოს; სწორედ ამიტომ შეაქო ალლაჰმა მომთმენნი და ბრძანა:

﴿...وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ 155 الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ (156)

მომთმენთ კი ახარე.

– რომლებიც თავს დამტყდარი უბედურების ჟამს ამბობენ: ჭეშმარიტად, ჩვენ ალლაჰს

ვეკუთვნით და უთუოდ, ჩვენ ისევ მას მივბარდებით. [ალ-ბაყარა: 155-156].

მეორე: კეთილზნეობა ქმნილებებთან ურთიერთობაში:

რაც შეეხება ქმნილებებთან კეთილ ზნეობას, ზოგიერთმა მათგანმა, მათ შორის ჰასან ალ-ბასრიმ (ალლაჰმა შეიწყალოს იგი), იგი შემდეგნაირად განმარტა: სხვებისთვის ზიანის მიყენებისგან თავშეკავება, სიკეთის კეთება და კეთილგანწყობილი და ღიმილიანი სახე¹.

პირველი: ზიანის მიყენებისგან თავშეკავების მნიშვნელობა — ეს არის ის, რომ ადამიანმა თავი შეიკავოს სხვებისთვის ზიანის მიყენებისგან, იქნება ეს ზიანი დაკავშირებული ქონებასთან, სიცოცხლესთან თუ პატივთან. შესაბამისად, ვინც არ შეიკავებს თავს ქმნილებებისთვის ზიანის მიყენებისგან, ის არ არის კეთილზნეობრივი, არამედ ის ცუდზნეობრივია.

ალლაჰის მოციქულმა ﷺ ამის ხელშეუხებლობის შესახებ განაცხადა ყველაზე

¹ იჰია 'ულუმ ად-დინ (3/52-53).

დიდ შეკრებაზე, რომელზეც იგი თავის უმასთან შეიკრიბა, სადაც მან თქვა:

«إِنَّ يَمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ، كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا، فِي شَهْرِكُمْ هَذَا، فِي بَلَدِكُمْ هَذَا».

«ქემმარიტად, ერთმანეთის სისხლი, ქონება და ნამუსი თქვენთვის აკრძალულია, როგორც არის აკრძალული თქვენთვის ეს დღე ამ თვეში და ამ ქალაქში»¹.

თუ ადამიანი სხვებს ზიანს აყენებს ქონების წართმევით, მოტყუებით, ღალატით, ცემითა და დანაშაულით, ან ლანძღვითა და ჭორაობით, მაშინ ეს არ არის კარგი ზნეობა ადამიანების მიმართ; რადგანაც მან თავი არ შეიკავა მათთვის ზიანის მიყენებისგან. და ამის ცოდვა მით უფრო იზრდება, რაც უფრო მეტად არის იგი მიმართული იმისკენ, ვისაც შენზე უფრო დიდი უფლება გააჩნია.

ამრიგად, მშობლებისთვის ზიანის მიყენება, მაგალითად, უფრო მძიმეა, ვიდრე სხვა

¹ მოიყვანა ალ-ბუხარიმ ჰაჯობის წიგნში, თავი: ხუტბა მინას დღეებში, ნომრით (1741); ასევე მოიყვანა იმამ მუსლიმმა ალ-ყასამას წიგნში, თავი: სისხლისღვრის აკრძალვის გამკაცრება, ნომრით (1679), აბუ ბაქრათისგან, ალლაჰი იყოს მისით კმაყოფილი, ჰადისით.

ვინმესთვის ზიანის მიყენება, და ნათესავებისთვის ზიანის მიყენება უფრო მძიმეა, ვიდრე შორეულთათვის ზიანის მიყენება, და მეზობლებისთვის ზიანის მიყენება უფრო მძიმეა, ვიდრე მათთვის ზიანის მიყენება, ვინც შენი მეზობლები არ არიან; ამიტომ წინასწარმეტყველმა (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) თქვა:

«وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ، وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ، وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ». قَالُوا: مَنْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: «مَنْ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقِهِ».

"«ვფიცავ ალლაჰს, ვერ ირწმუნებს, ვფიცავ ალლაჰს, ვერ ირწმუნებს, ვფიცავ ალლაჰს, ვერ ირწმუნებს». მათ ჰკითხეს: ვინ ო, ალლაჰის შუამავალო? უპასუხა: «ის, ვისი მეზობელიც უსაფრთხოდ არ არის მისი ბოროტებისგან»¹."

მეორე: სიკეთის გაღების მნიშვნელობა: სიკეთე არის დიდსულოვნება და გულუხვობა, რაც ნიშნავს დიდსულოვნებისა და გულუხვობის გაცემას. ხოლო დიდსულოვნება არ არის ის, როგორც ზოგიერთ ადამიანს ჰგონია

¹ გადმოსცემს ალ-ბუხარი: წიგნი ალ-ადაბ, თავი: ცოდვა იმისა, ვისი ბოროტებისგანაც მისი მეზობელი დაცული არ არის, ნომრით (6016), აბუ შურაიჰის (ალლაჰი იყოს მისით კმაყოფილი) ჰადისიდან.

— მხოლოდ ქონების გაცემა. არამედ, დიდსულოვნება ვლინდება საკუთარი თავის გაღებაში, ავტორიტეტის გაღებაში და ქონების გაღებაში.

ამრიგად, თუ დავინახავთ ადამიანს, რომელიც ადამიანთა საჭიროებებს აგვარებს, ეხმარება მათ, მათ საქმეებთან დაკავშირებით მიმართავს მათ, ვისთანაც თავად მიწვდომა არ შეუძლიათ, ავრცელებს თავის ცოდნას ხალხში და გასცემს თავის ქონებას ადამიანებს შორის, მაშინ ჩვენ მას კეთილზნეობრივად ვახასიათებთ, რადგან მან სიკეთე გასცა. სწორედ ამიტომ შუამავალი (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) ბრძანებს:

«اتَّقِ اللَّهَ حَيْثُمَا كُنْتَ، وَأَتَّبِعِ السَّبِيلَ الْحَسَنَةَ تَمَحُّهَا، وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ».
«გემინოდეს ალლაჰის ყველგან, სადაც არ უნდა იყო. ცუდი საქციელის შემდეგ კეთილი საქციელი ჩაიდინე — ის გააუქმებს მას. და ადამიანებს კეთილი ზნეობით მოექეცი»¹.

¹ გადმოსცა ათ-თირმეზიმ: სიკეთისა და ნათესაური კავშირის თავები, თავი იმის შესახებ, რაც გადმოიცა ადამიანებთან ურთიერთობაზე, ნომრით (1987), აბუ ზარის (ალლაჰი იყოს მისით კმაყოფილი) ჰადისიდან.

და ადამიანების მიმართ კეთილი ზნეობით მოქცევის ნაწილია ის, რომ თუ უსამართლოდ მოგეპყრობიან ან ბოროტებას გაგიკეთებენ, შენ აპატიებ და მიუტევებ. და ალლაჰმა შეაქო ისინი, ვინც ადამიანებს პატიობს, და სამოთხის ბინადართა შესახებ ბრძანა:

﴿الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَظِمِينَ الْغَيْظِ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ (134)

– მათთვის, ვინც ღვთივსათნოდ ხარჯავენ სიმდიდრესა თუ სიდუხჭირეში, ბრაზს სძლევენ და მპატიებელნი არიან ხალხის მიმართ. ალლაჰს უყვარს კეთილმორწმუნენი. [ალი იმრან: 134].

დიდებულმა ალლაჰმა თქვა:

﴿...وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى...﴾

დათმობა და პატიება უფრო ახლოა ღვთისმოშიშობასთან [ალ-ბაკარა: 237].

დიდებულმა ალლაჰმა თქვა:

﴿...وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا...﴾

დაე აპატიონ და უგულვებელყონ [ან-ნურ: 22].

დიდებულმა ალლაჰმა თქვა:

﴿...فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ...﴾

ხოლო ვინც აპატიებს და მორიდდება, მისი საზღაური ალლაჰზეა. [აშ-შურა: 40].

ყოველი ადამიანი, რომელიც ხალხთან ურთიერთობს, აუცილებლად წააწყდება მათგან რაიმე სახის შეურაცხყოფას. ამ შეურაცხყოფის მიმართ მისი პოზიცია უნდა იყოს პატიება და შემწყნარებლობა. და მან დანამდვილებით უნდა იცოდეს, რომ თავისი პატიებით, შემწყნარებლობითა და სიკეთით პასუხის გაცემით, მტრობა მისსა და მის ძმას შორის ერთგულებად და მეგობრობად გადაიქცევა. უზენაესმა ალლაჰმა ბრძანა:

﴿وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ﴾ (34)

კეთილი და ბოროტი თანასწორი არ არის. გამოიყენე სიკეთე და მაშინ ის, ვინც შენი მტერი იყო, ახლო მეგობარივით გახდება. [ფუსსილათ: 34].

და დაფიქრდით, ო, არაბული ენის მცოდნენო, თუ როგორ მოვიდა შედეგი მოულოდნელობის (إِذْ)-თი; რადგან მოულოდნელობის (إِذْ) მიუთითებს მის შედეგში მყისიერ მოხდენაზე.

﴿...فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ﴾

მაშინ ის, ვინც შენსა და მას შორის მტრობა იყო, ახლო მეგობარით გახდება. მაგრამ ყველა როდი აღწევს ამაში წარმატებას, დიადი ალლაჰი ბრძანებს:

﴿وَمَا يُلْقِهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلْقِهَا إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ﴾ {35}

და ეს [სათნოება] არ ენიჭებათ არავის, გარდა იმ ადამიანებისა, რომლებმაც გამოიჩინეს მოთმინება (იმის მიმართ, რაც არ მოსწონთ და აიძულებს საკუთარი თავი, გაეკეთებინათ ის, რაც ალლაჰს უყვარს); და ეს [სათნოება, ბოროტს სიკეთით პასუხის გაცემა] არ ენიჭებათ არავის, გარდა იმ ადამიანებისა, რომლებსაც აქვთ დიდი ხვედრი. [ფუსსილათ: 35].

და უნდა გავიგოთ თუ არა აქედან, რომ დამნაშავის პატიება უპირობოდ საქებარი და ნაბრძანებია? შესაძლოა, ეს გაგებულ იქნას აიათიდან, მაგრამ ცნობილი უნდა იყოს, რომ პატიება მხოლოდ მაშინ არის საქებარი, როდესაც პატიება უფრო დასაფასებელია, ხოლო თუ დასჯა (სასჯელის აღსრულება) უფრო

დასაფასებელია, მაშინ დასჯა უმჯობესია; და სწორედ ამიტომ ბრძანა უზენაესმა:

﴿...فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ...﴾

ხოლო ვინც აპატიებს და მორიდდება, მისი საზღაური ალლაჰზეა. [აშ-შურა: 40], ამგვარად, მან პატიება გამოსწორებას დაუკავშირა.

ამრიგად, მიტევება შესაძლოა არ ემსახურებოდეს გამოსწორებას; რადგან ის, ვინც შენს წინააღმდეგ დანაშაული ჩაიდინა და კადნიერება გამოიჩინა, შეიძლება იყოს ბოროტებითა და უკეთურებით ცნობილი კაცი. თუ მას აპატიებ, იგი კიდევ უფრო მეტად განაგრძობს თავის ბოროტებასა და უკეთურებას. ამიტომ, ასეთ ვითარებაში უმჯობესია, პასუხი აგებინო დანაშაულისთვის, რადგან ამაშია გამოსწორება. შეიხულ-ისლამმა იბნ თაიმიიამ (ალლაჰმა შეიწყალოს იგი) თქვა: «გამოსწორება სავალდებულოა, ხოლო პატიება — სასურველი. შესაბამისად, თუ პატიება გამოსწორების ხელიდან გაშვებას იწვევს, ეს იმას ნიშნავს, რომ ჩვენ სასურველი საქმე

სავალდებულოზე წინ დავაყენეთ, რასაც შარიათი არ ითვალისწინებს», და სიმართლე თქვა (აღლაჰმა შეიწყალოს ის).

ამასთან დაკავშირებით, მსურს ყურადღება გავამახვილო ერთ საკითხზე, რომელსაც ძალიან ბევრი ადამიანი აკეთებს მოწყალების (გულკეთილობის) განზრახვით, კერძოდ: როდესაც პირის მიერ ხდება შემთხვევა, რის გამოც სხვა ადამიანი იღუპება, მოდიან მოკლულის ახლობლები და უარს ამბობენ დიიაზე (სისხლის საფასურზე) იმ დამნაშავესთვის, რომელმაც ეს შემთხვევა გამოიწვია. არის თუ არა მათი მხრიდან დიიაზე უარის თქმა დასაფასებელი და ითვლება თუ არა ეს კარგ ზნეობად, თუ ამ საკითხს დეტალური განმარტება სჭირდება?

ამ საკითხში საჭიროა დაწვრილებითი განმარტება: აუცილებლად უნდა დავაკვირდეთ და დავფიქრდეთ იმ დამნაშავეს მდგომარეობაზე, ვისგანაც მოხდა ეს შემთხვევა. არის თუ არა იგი იმ ადამიანთაგანი, რომლებიც

ცნობილნი არიან დაუფიქრებლობითა და უგულისყურობით? არის თუ არა იგი იმ კატეგორიიდან, რომელსაც არ ადარდებს — ალლაჰმა დაგვიფაროს — რომ დაეჯახოს ადამიანს, რადგან მას შეუძლია მისი სისხლის საფასურის (დია) გადახდა? თუ იგი არის კაცი, ვისგანაც ეს შემთხვევა მოხდა სრული სიფრთხილითა და სრული გაწონასწორებულობით, მაგრამ უზენაესმა ალლაჰმა ყველაფერს დაუდგინა თავისი ზომა (ყადარი)?

ხოლო თუ ის მეორე კატეგორიიდანაა, მაშინ პატიება მის მიმართ უმჯობესია, მაგრამ პატიებამდე, თუნდაც მეორე კატეგორიაში, უნდა გავითვალისწინოთ: აქვს თუ არა გარდაცვლილს ვალი? და თუ გარდაცვლილს აქვს ვალი, და არ არსებობს მისი დაფარვის საშუალება, გარდა დიასი (სისხლის საფასურისა), მაშინ ჩვენ არ შეგვიძლია პატიება; რადგან ვალი წინ უსწრებს მემკვიდრეობას, და რომც ვაპატიოთ, ჩვენი პატიება არ ჩაითვლება

(ძალაში მყოფად). და ეს ის საკითხია, რომელიც შესაძლოა ბევრ ადამიანს გამორჩეს მხედველობიდან, და ჩვენ ამას ვამბობთ იმიტომ, რომ მემკვიდრეები იღებენ ამ დიის უფლებას იმ გარდაცვლილისგან, რომელიც დაშავდა (დაიღუპა) შემთხვევის დროს, და მათი უფლება მხოლოდ ვალის (დაფარვის) შემდეგ შედის ძალაში; და ამიტომაც, როდესაც ალლაჰმა ახსენა მემკვიდრეობა, თქვა:

{...مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٍ...}

ანდერძის აღსრულების ან ვალის გასტუმრების შემდეგ [ან-ნისა: 11].

დასკვნის სახით, კეთილი ზნეობის ნაწილია ადამიანების შეცდომების მიტევება, რაც სიკეთის გაცემას განეკუთვნება; ვინაიდან სიკეთის გაცემა ან ბოძებაა, ან დათმობა, ხოლო მიტევება სწორედ დათმობის ნაწილია.

მესამე: ღიმილიანი სახე: რომ ადამიანს ჰქონდეს ღიმილიანი სახე, და ამის საპირისპიროა მრისხანე სახე; და ამიტომ თქვა

შუამავალმა (ალლაჰის ღოცვა და მშვიდობა მას):

«لَا تَحْزَنْ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا، وَلَوْ أَنَّ تَلَقَّى أَخَاكَ بِوَجْهِ طَلْقٍ».

«არ უგულბებელყო არც ერთი კეთილი საქმე, თუნდაც რომ შეხვდე შენს ძმას ღიმილით»¹.

სახის თბილი გამოსახულება სიხარულის მიზეზი ხდება მისთვის, ვისაც შეხვდები და ვინც შენსკენ მოემართება. ის ბაღებს სიყვარულსა და კეთილგანწყობას, და იწვევს გულში შვებას როგორც შენთვის, ასევე მისთვის, ვინც გხვდება. სცადე და თავად დარწმუნდები.

მაგრამ თუ მრისხანე იქნები, ხალხი გაგირბის, არ ისიამოვნებენ შენთან ჯდომითა და საუბრით, და შესაძლოა სერიოზული დაავადებით დაავადდე, რასაც წნევა ეწოდება; რადგან სულიერი სიმშვიდე და ღიმილიანი სახე ამ დაავადების თავიდან აცილების ყველაზე ეფექტურ წამალთაგანია; ამიტომ, ექიმები

¹ ეს ჰადისი გადმოსცა მუსლიმმა წიგნში "სიკეთისა და ნათესაური კავშირების შესახებ", თავი: "შეხვედრისას ღიმილიანი სახის სასურველობის შესახებ", ნომრით: (2626), აბუ ზარის (ალლაჰი იყოს მისით კმაყოფილი) ჰადისიდან.

ურჩევენ მას, ვინც ამ დაავადებით არის შეპყრობილი, მოერიდოს იმას, რაც მას ალელვებს და აბრაზებს; რადგან ეს აძლიერებს მის დაავადებას, ხოლო ღიმილიანი სახე აქრობს ამ დაავადებას; რადგან ადამიანი ამით ხდება გულმშვიდი და ხალხისთვის საყვარელი.

ეს არის ის სამი საფუძველი, რომლებსაც ეფუძნება კეთილი ზნეობა ადამიანებთან ურთიერთობაში.

ადამიანებთან კეთილზნეობის ნაწილია მეგობრებთან, ნათესავებთან და ოჯახის წევრებთან კარგი ურთიერთობა; როდესაც ადამიანი არ წუხდება მათით და არც მათ აწუხებს, არამედ შეძლებისდაგვარად ანიჭებს მათ სიხარულს ალლაჰის შარიათის ფარგლებში. ეს შეზღუდვა აუცილებელია, რადგან არსებობენ ადამიანები, რომლებსაც მხოლოდ ალლაჰის ურჩობა ახარებთ — ალლაჰმა დაგვიფაროს — რასაც ჩვენ არ ვეთანხმებით. თუმცა, შარიათის ფარგლებში შენთან დაკავშირებული ოჯახის წევრების, მეგობრებისა და ნათესავებისთვის

სიხარულის მინიჭება კეთილზნეობას წარმოადგენს. სწორედ ამიტომ თქვა შუამავალმა (აღლაპის ლოცვა და მშვიდობა მას):

«خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ، وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي».

"«თქვენს შორის საუკეთესო ის არის, ვინც საუკეთესოა თავისი ოჯახისთვის, და მე თქვენს შორის საუკეთესო ვარ ჩემი ოჯახისთვის»¹."

ბევრი ადამიანი – დიდი სამწუხაროდ – ადამიანებთან კეთილ ზნეობას ავლენს, მაგრამ არ ავლენს კეთილ ზნეობას თავისი ოჯახის მიმართ, და ეს შეცდომა და ჭეშმარიტების დამახინჯებაა. მაშ, როგორ შეიძლება შორეულ ადამიანებთან კეთილ ზნეობას ავლენდე, ხოლო ნათესავებთან – ცუდ ზნეობას?! შესაძლოა მან თქვას: „რადგან ჩემსა და ჩემს ნათესავებს შორის ფორმალობისა და თავაზიანობის უგულვებელყოფაში უხერხულობას ვერ ვხედავ,

¹ გადმოცემულია ათ-თირმის მიერ წიგნში ღირსებები, თავში შუამავლის (აღლაპის ლოცვა და მშვიდობა მას) მეუღლეების უპირატესობა, ჰადისის ნომერი [3895], აიშას (აღლაპი იყოს მისით კმაყოფილი) გადმოცემით; ასევე გადმოცემულია იბნ მაჯას მიერ წიგნში ქორწინება, თავში ქალებთან კარგი თანაცხოვრება, ჰადისის ნომერი [1977], იბნ აბბასის (აღლაპი იყოს მათით კმაყოფილი) გადმოცემით.

ამიტომ მათთან ცუდ ზნეობას ვიჩენ“. ჩვენ კი ვეტყვით: ეს არ არის სწორი, რადგან ადამიანთა შორის ნათესავები ყველაზე მეტად იმსახურებენ, რომ მათთან სიკეთით ურთიერთობდე და კარგად ეპყრობოდე;

وَلِهَذَا قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ بِحُسْنِ صَحَابَتِي؟ قَالَ: «أُمُّكَ».
قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «أُمُّكَ». قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «أَبُوكَ».

და ამიტომ ერთმა კაცმა ჰკითხა: ო, ალლაჰის შუამავალო, ადამიანთაგან ვინ იმსახურებს ყველაზე მეტად ჩემს პატივისცემას? უთხრა: «დედაშენი». ჰკითხა: შემდეგ ვინ? უთხრა: «დედაშენი». ჰკითხა: შემდეგ ვინ? უთხრა: «დედაშენი». ჰკითხა: შემდეგ ვინ? უთხრა: «მამაშენი»¹.

ზოგიერთი ადამიანის შემთხვევაში საქმე საპირისპიროდ არის, შენ დაინახავ, რომ მას დედასთან ცუდი ურთიერთობა აქვს, ხოლო თავის ცოლთან – კეთილი და თბილი ურთიერთობა, რითაც იგი ცოლთან კარგ

¹ ჰადისი მოიყვანა ალ-ბუხარიმ ზნეობის წიგნში, თავი: ვინ არის ადამიანთაგან ყველაზე მეტად ღირსი კარგი მოპყრობისა, ნომრით (5971), ასევე იმამ მუსლიმმა სიკეთის, ნათესაური კავშირისა და ზნეობის წიგნში, თავი: მშობლებისადმი პატივისცემა და რომ ისინი ყველაზე მეტად არიან ამის ღირსნი, ნომრით (2548), აბუ ჰურაირასგან (ალლაჰი იყოს მისით კმაყოფილი).

ურთიერთობას დედის მიმართ
კეთილშობილურ მოპყრობაზე წინ აყენებს.

საბოლოო ჯამში: ოჯახთან, მეგობრებთან და
ნათესავებთან კეთილი და თბილი
ურთიერთობა — ყოველივე ეს კეთილი ზნეობის
ნაწილია.

ჩვენი მოვალეობაა, ამ საზაფხულო
ცენტრებში ახალგაზრდების ყოფნა
გამოვიყენოთ იმგვარად, რომ ისინი კეთილ
ზნეობას მივაჩვიოთ, რათა ეს ცენტრი
სწავლებისა და აღზრდის ცენტრად იქცეს;
ვინაიდან ცოდნას აღზრდის გარეშე შესაძლოა
უფრო მეტი ზიანი მოჰყვეს, ვიდრე სარგებელი,
მაგრამ აღზრდასთან ერთად ცოდნას მივყავართ
სასურველ შედეგამდე; და ამიტომაც უზენაესმა
აღლაჰმა ბრძანა:

﴿مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنَّبُوءَةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّيِّكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ 79﴾

კაცმა, ვისაც აღლაჰმა წიგნი, სიბრძნე და
შუამავლობა უბოძა, – გამორიცხულია, უთხრას
ხალხს, რომ აღლაჰის ნაცვლად ჩემი მსახურნი
იყავითო; არამედ (იტყვის): რასაც წიგნზე

დაყრდნობით ასწავლით და მეცადინეობთ, მისი პირნათლად შემსრულებელი სწავლულნი იყავითო. [ალი იმრან: 79].

ცოდნის სარგებელი სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ ადამიანი იყოს „რაბზანი“, რაც გულისხმობს ალლაჰის მონების აღზრდას ალლაჰის შარიათის შესაბამისად. ამიტომ, ვიმედოვნებთ, რომ ამ ცენტრების ხელმძღვანელები მათ აქცევენ კეთილშობილურ ზნეობაში შეჯიბრის ასპარეზად, რომელთა შორისაა კეთილი ხასიათის სრულყოფაც.

ჩვენ თავდაპირველად აღვნიშნეთ, რომ კარგი ზნეობა შეიძლება იყოს თანდაყოლილი და შეძენილი, და რომ თანდაყოლილი კარგი ზნეობა უფრო სრულყოფილია, ვიდრე შეძენილი. ამის დასადასტურებლად კი მოვიყვანეთ მტკიცებულება, კერძოდ, შუამავლის (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) სიტყვები აშაჯ აბდულ ყაისის მიმართ:

«بَلِّغْهُ اللَّهُ جَبْلَكَ عَلَيْهَا».

«არამედ ალლაჰმა შეგქმნა ასეთად»¹.

რადგან თანდაყოლილი კეთილზნეობა არ შორდება ადამიანს, ხოლო შეძენილი კეთილზნეობა მრავალ შემთხვევაში შეიძლება გაქრეს, ვინაიდან იგი საჭიროებს პრაქტიკას, ძალისხმევას და მის გახსენებას ყოველივე იმის არსებობისას, რაც ადამიანის გაღიზიანებას იწვევს;

وَلِهَذَا جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أُؤْصِنِي. قَالَ: «لَا تَغْضَبُ»، فَرَدَّدَ مَرَارًا، قَالَ: «لَا تَغْضَبُ».

ამიტომ მივიდა ერთი კაცი ალლაჰის შუამავალთან (ალლაჰმა დალოცოს და მიესალმოს მას) და უთხრა: "ო, ალლაჰის შუამავალო, მომეცი დარიგება". მან უპასუხა: «არ გაბრაზდე». კაცმა რამდენჯერმე გაიმეორა თავისი თხოვნა, [მაგრამ ყოველ ჯერზე მოციქული (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას)

¹ ეს ჰადისი გადმოცემულია: აბუ დავუდის მიერ, წიგნი: ადაბი, თავი: მამაკაცის ტომის შესახებ, ნომრით (5225), ზარი'ის ჰადისი ალლაჰი იყოს მისით კმაყოფილი, რომელიც იყო აბდულ ყაისის დელეგაციაში; და ათ-თირმის მიერ, თავები: სიკეთე და ნათესაური კავშირი, თავი: აუჩქარებლობისა და სიჩქარის შესახებ, ნომრით (2011), იბნ აბბასის ჰადისი ალლაჰი იყოს მათით კმაყოფილი.

პასუხობდა] «არ გაბრაზდე»¹, და თქვა მოციქულმა (ალლაჰის ღოცვა და მშვიდობა მას):

«لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرْعَةِ، إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ».

«ძლიერი ის კი არ არის, ვინც ბევრს ამარცხებს; ჭეშმარიტად, ძლიერი ის არის, ვინც საკუთარი თავის კონტროლს ახერხებს სიბრაზის დროს»².

ხოლო „სურა'ა“ არის ის, ვინც ამარცხებს ადამიანებს, ისევე როგორც „ჰუმაზა“ და „ლუმაზა“: „ჰუმაზა“ არის ის, ვინც აძაგებს ადამიანებს, ხოლო „ლუმაზა“ არის ის, ვინც ადამიანებს ნაკლოვანებების გამო კიცხავს. ამრიგად, ძლიერი ის კი არ არის, ვინც ამარცხებს ადამიანებს და სძლევს მათ.

«إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ».

„ჭეშმარიტად, ძლიერი ის არის, ვინც საკუთარი თავის კონტროლს ახერხებს

¹ გადმოსცა ალ-ბუხარიმ: წიგნი ზნეობის შესახებ, თავი სიფრთხილე მრისხანებისგან, ნომრით (6116), აბუ ჰურაირასგან (ალლაჰი იყოს მისით კმაყოფილი).

² ჰადისი მოიყვანა ალ-ბუხარიმ ზნეობის წიგნში, თავი: მრისხანებისგან სიფრთხილე, ნომრით (6114), ასევე იმამ მუსლიმმა სიკეთის, ნათესაური კავშირებისა და ზნეობის წიგნში, თავი: იმის ღირსება, ვინც მრისხანების დროს საკუთარ თავს ფლობს, ნომრით (2609), აბუ ჰურაირასგან (ალლაჰი იყოს მისით კმაყოფილი).

სიბრაზის დროს»¹, ამრიგად, ის, ვინც საკუთარ თავს ამარცხებს და საკუთარი თავის კონტროლს ახერხებს სიბრაზის დროს, სწორედ ის არის ჭეშმარიტად ძლიერი; ხოლო ადამიანის მიერ სიბრაზის დროს საკუთარი თავის გაკონტროლება საუკეთესო ზნეობის ნაწილად მიიჩნევა.

თუ გაბრაზდები, არ მისცე გასაქანი გაბრაზებას, არამედ შეაფარე თავი ალლაჰს დაწყევლილი შაიტნისგან; თუ ფეხზე დგახარ, დაჯექი, და თუ ზიხარ, დაწექი, ხოლო თუ გაბრაზება გაგიძლიერდება, შეასრულე ვუდუ (განბანვა), რათა გაგიაროს.

საბოლოო ჯამში: თანდაყოლილი კეთილზნეობა სჯობს გამომუშავებულ კეთილზნეობას; რადგანაც იგი ადამიანის ბუნებრივი თვისებაა და ყველა ვითარებაში უადვილდება მას, ხოლო გამომუშავებულმა ზოგიერთ ვითარებაში შეიძლება უმტყუნოს.

¹ "გადმოსცა ალ-ბუხარიმ: წიგნი ზნეობა, თავი რისხვისგან სიფრთხილე, ნომრით (6114), და მუსლიმმა: წიგნი სიკეთე, ნათესაური კავშირები და ზნეობა, თავი იმის უპირატესობა, ვინც საკუთარ თავს ფლობს რისხვის დროს, ნომრით (2609), აბუ ჰურაირას (ალლაჰი იყოს მისით კმაყოფილი) ჰადისი."

ასევე ვამბობთ: კეთილზნეობა მიიღწევა შეძენით, რაც იმას ნიშნავს, რომ ადამიანი წვრთნის საკუთარ თავს, რის შედეგადაც ადამიანი ხდება კარგი ზნეობის რამდენიმე საშუალებით, მათ შორისაა:

პირველ რიგში: უნდა ჩაიხედოს ალლაჰის წიგნში და მისი მოციქულის (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) სუნაში: დააკვირდეს ტექსტებს, რომლებიც მიუთითებენ ამ დიადი ზნეობის ქებაზე, ხოლო მორწმუნე, როდესაც ხედავს ტექსტებს, რომლებიც აქებენ რაიმე ზნეობას ან საქმეს, იგი ასრულებს მას.

მეორე: უნდა იმეგობროს მათთან, ვინც ცნობილია კარგი ზნეობით, და შუამავალმა (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) მიუთითა ამაზე თავის სიტყვაში:

«مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَالْجَلِيسِ السُّوءِ كَمَثَلِ الْمِسْكِ وَنَافِخِ الْكَبِيرِ، فَحَاضِلُ الْمِسْكِ إِمَّا أَنْ يُحْدِثَكَ، وَإِمَّا أَنْ تَتَنَافَعَ مِنْهُ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً، وَنَافِخُ الْكَبِيرِ إِمَّا أَنْ يَخْرِقَ ثِيَابَكَ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا خَبِيثَةً».

«კარგი მეგობარი და ცუდი მეგობარი ჰგავს მუსქუსის გამყიდველს და მჭედელს, მუსქუსის გამყიდველი: ან გაჩუქებს რაღაცას, ან მისგან

იყიდი, ან უბრალოდ კარგი სურნელი მოგეწონება. მჭედელი კი: ან სამოსს დაგიწვავს, ან ცუდ სუნს იგრძნობ მისგან»¹.

ყველა ახალგაზრდამ ურთიერთობა უნდა იქონიოს მათთან, ვინც ცნობილია კარგი ზნეობით და შორს უნდა იყოს ცუდი თვისებებისა და არასერიოზული საქმეებისგან; რათა ამ ურთიერთობიდან მიიღოს ისეთი სკოლა, რომელიც დაეხმარება მას კარგი ზნეობის ჩამოყალიბებაში.

მესამე: ადამიანი უნდა დაფიქრდეს იმაზე, თუ რა მოჰყვება მის ცუდ ზნეობას; რადგან ცუდი ზნეობის მქონე საძულველია, ცუდი ზნეობის მქონე მიტოვებულია და ცუდი ზნეობის მქონე ცუდი თვისებებით მოიხსენიება. და თუ ადამიანმა იცის, რომ ცუდ ზნეობას მიჰყავს იგი ამ მდგომარეობამდე, მაშინ ის თავს აარიდებს მას.

¹ ჰადისი მოიყვანა ალ-ბუხარიმ დაკლული ცხოველებისა და ნადირობის წიგნში, თავი: მუსქუსი, ნომრით (5534), ასევე იმამ მუსლიმმა სათნოებისა და ნათესაური კავშირების წიგნში, თავი: კეთილმორწმუნეებთან ჯდომის სასურველობა, ნომრით (2628), აბუ მუსა ალ-აშ'არის ჰადისიდან (ალლაჰი იყოს მისით კმაყოფილი).

*

და ჩვენთვის ალლაჰის შუამავალში არის კარგი მაგალითი, ხოლო შუამავალი (ალლაჰის ღოცვა და მშვიდობა მას) არის ქმნილებათა შორის საუკეთესო ზნეობის; რადგან უზენაესმა ალლაჰმა მასზე ბრძანა:

უქველად შენ ადგახარ უმაღლეს ზნეობას
[ალ-ყალამ: 4], მოვლენები და შემთხვევები,
რომლებიც შუამავლის (აღლაჰის ლოცვა და
მშვიდობა მას) დროს მოხდა, მიუთითებს მის
შესანიშნავ ზნეობაზე, უფრო მეტიც, ის
(აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) საუკეთესო
ზნეობის იყო ბავშვებთანაც კი; ის რბილად
ექცეოდა და ეთამაშებოდა მათ, და ერთ-ერთ
ბავშვს ეუბნებოდა:

«ო აბუ უმაირ, რა დაემართა ნუღაირს?»¹, აბუ უმაირი — პატარა ბავშვის ქუნიაა (ზედმეტსახელია), რომელსაც თან ჰყავდა (ნუღაირი), ბელურას მსგავსი პატარა ფრინველი. ეს ნუღაირი დაიღუპა, რის გამოც ბავშვი მასზე დანაღვლიანდა და დამწუხრდა, ხოლო მოციქული (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) სითბოთი მიმართავდა მას და ეუბნებოდა: «ო, აბუ უმაირ, რა დაემართა ნუღაირს?».

მოვიდა არაბი ბედუინი და მეჩეთში შარდვა დაიწყო, ხალხმა მკაცრად გაკიცხა და დაუყვირა მას, მაგრამ მოციქულმა (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) დაუშალა მათ. როდესაც მან შარდვა დაასრულა, მოციქულმა (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) უბრძანა, რომ მოეტანათ ვედროთი წყალი და იმ ადგილას გადაესხათ, შემდეგ მან ბედუინი თავისთან მოიხმო და უთხრა:

«إِنَّ هَذِهِ الْمَسَاجِدَ لَا يَنْصَلِحُ فِيهَا شَيْءٌ مِنَ الْأَذَى أَوْ الْقَدَرِ، إِنَّمَا هِيَ لِلصَّلَاةِ وَقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ».

¹ ჰადისი მოიყვანა ალ-ბუხარიმ ზნეობის წიგნში, თავი: ხალხთან გულდიაობა, ნომრით (6129), ასევე იმამ მუსლიმმა ზნეობის წიგნში, თავი: ახალშობილისთვის დაბადებისას თაჰნიქის სასურველობა, ნომრით (2150) ანასისგან (აღლაჰი იყოს მისით კმაყოფილი).

«ჭემშარიტად, ეს მეჩეთები არ არის განკუთვნილი რაიმე სახის ზიანისა ან სიბინძურისთვის, არამედ ლოცვისა და ყურანის კითხვისთვის»¹. ან როგორც თქვა მოციქულმა (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას).

ამ ისტორიაში კარგი ზნეობის გამოვლინება ნათელია, რადგან მან არ გაკიცხა ეს ბედუინი და არც მისი ცემა უბრძანებია, არამედ დატოვა იგი, სანამ მოშარდვას დაასრულებდა, შემდეგ კი აუხსნა, რომ მეჩეთები არ არის განკუთვნილი იმისთვის, რაც მან გააკეთა, არამედ ისინი ლოცვისთვის, აღლაჰის ხსენებისთვის და ყურანის კითხვისთვისაა.

მივიდა მასთან ერთი კაცი რამადანში და თქვა: ო აღლაჰის შუამავალო, დავიღუპე!! შუამავალმა (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) მას უთხრა:

«وَمَا أَهْلَكَ؟»، قَالَ الرَّجُلُ: وَقَعْتُ عَلَى امْرَأَتِي فِي رَمَضَانَ وَأَنَا صَائِمٌ، فَلَمْ يُؤْبَحْهُ، وَلَمْ يَنْهَرْهُ، بَلْ قَالَ لَهُ: «فَهَلْ تَجِدُ مَا تُغْتَوِ رَقَبَةً؟» قَالَ: لَا. قَالَ: «فَهَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَصُومَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ؟» قَالَ: لَا. قَالَ: «فَهَلْ تَجِدُ مَا تُطْعِمُ سِتِّينَ

¹ ჰადისი მოიყვანა ალ-ბუხარიმ აბდესის წიგნში, თავი: შარდზე წყლის დასხმა, ნომრით (221); ასევე იმამ მუსლიმმა განწმენდის წიგნში, თავი: შარდის დაბანის აუცილებლობა, ნომრით (285), ანასის გადმოცემით (აღლაჰი იყოს მისით კმაყოფილი).

مُسْكِيًّا؟» قَالَ: لَا. ثُمَّ جَلَسَ، فَأَتَى النَّبِيُّ ﷺ بِعَرَقٍ فِيهِ ثَمَرٌ، فَأَعْطَاهُ إِيَّاهُ وَقَالَ لَهُ: «تَصَدَّقْ بِهَذَا»، فَقَالَ الرَّجُلُ: أَعَلَى أَفْقَرٍ مِنَّا؟! فَمَا بَيْنَ لَابَتَيْهَا أَحْوَجُ إِلَيْهِ مِنَّا، فَضَحِكَ النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى بَدَتْ أَنْيَابُهُ، ثُمَّ قَالَ: «اذْهَبْ فَأَطْعِمْهُ أَهْلَكَ».

«რამ დაგლუპა?», კაცმა თქვა: "რამადანში, როდესაც ვმარხულობდი, ჩემს ცოლთან კავშირი დავამყარე". მას ის არ გაუკიცხავს და არც გაუბრაზებია, არამედ უთხრა: «გააქვს საშუალება მონა რომ გაათავისუფლო?». მან თქვა: "არა". მან უთხრა: «შეგიძლია, რომ ორი თვე გადაბმულად იმარხულო?». მან თქვა: "არა". მან უთხრა: «შეგიძლია, რომ სამოც მშიერს აჭამო?». მან თქვა: "არა". შემდეგ იგი დაჯდა. ამ დროს შუამავალს (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) მოუტანეს კალათა, რომელშიც ფინიკი იყო, მან ის მას მისცა და უთხრა: «ეს მოწყალებად გაეცი». კაცმა თქვა: "ჩვენზე უფრო ღარიბებზე?! ამ (ქალაქის) ორ მხარეს შორის არავინაა ჩვენზე მეტად გაჭირვებული". შუამავალს (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) გაეცინა, ისე რომ მისი კბილები გამოჩნდა, შემდეგ კი თქვა: «წადი და შენს ოჯახს აჭამე»¹.

¹ ჰადისი მოიყვანა ალ-ბუხარიმ — მარხვის წიგნში, თავი: თუ ადამიანს რამადანში ჰქონდა სქესობრივი კავშირი და არაფერი გააჩნია, შემდეგ კი მოწყალება მიიღო, მან გამოსასყიდი უნდა გაიღოს, ნომრით (1936), ასევე იმამ მუსლიმმა მარხვის წიგნში, თავი: მმარხველისთვის რამადანის დღისით სქესობრივი კავშირის მკაცრი აკრძალვა, ნომრით (1111), აბუ ჰურაირასგან, აღლაჰი იყოს მისით კმაყოფილი, ჰადისი.

ამ ამბავში აშკარა და ნათელია მოციქულის (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) კარგი ზნეობა, რადგან მას ამ კაცისთვის არც უხეშად მიუმართავს, არც შეურაცხყოფა მიუყენებია და არც გაუკიცხავს იგი. და ეს მისი (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) დიდსულოვნებისა და სიბრძნის დამსახურებაა, რადგან მან (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) დაინახა, რომ ეს კაცი მოვიდა სინანულით, მონანიებითა და შიშით. ამიტომ ჩათვალა (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას), რომ იგი არ იმსახურებდა გაკიცხვას, არამედ საჭირო იყო მისთვის ჭეშმარიტების განმარტება და ღმობიერებით მოპყრობა.

საკითხი: ბევრი ადამიანი აღნიშნავს, რომ დასავლეთის ხალხი უკეთესი ზნეობისაა თავიანთ ურთიერთობებში და ყიდვა-გაყიდვაში, მაშინ როდესაც ჩვენს, მუსლიმთა რიგებში ვხვდებით თაღლითობას, სიცრუესა და საქონლის გასაღებას ცრუ ფიცით. რა არის ამის მიზეზი? და აქვს თუ არა მათ ინდუსტრიულ

ცივილიზაციას დიდი გავლენა მათი ზნეობის ჩამოყალიბებაზე?

პასუხი: თქვა შუამავალმა ﷺ :

«لَوْ يُعْطَى النَّاسُ بِدَعْوَاهُمْ، لَادَّعَى رَجُلٌ دِمَاءَ قَوْمٍ وَأَمْوَالَهُمْ، وَلَكِنَّ الْبَيِّنَةَ عَلَى الْمُدَّعِي»

«თუ ადამიანებს მიენიჭებოდათ [ის, რაც მათ სურთ] მხოლოდ მათი სიტყვების საფუძველზე, მაშინ ზოგიერთები [ცრუ გზით] მოითხოვდნენ სხვების სიცოცხლესა და ქონებას... მაგრამ მომჩივანი ვალდებულია წარმოადგინოს მტკიცებულება»¹, ის, რაც ხალხშია გავრცელებული, თითქოს დასავლეთს ადამიანებთან ურთიერთობაში კარგი ზნეობა გააჩნია, სიმართლეს არ შეესაბამება. რადგან მათ ახასიათებთ ისეთი ცუდი მოპყრობა, რომლის შესახებაც კარგად იცის მან, ვინც მათთან ჩავიდა და სამართლიანობისა და მიუკერძოებლობის თვალთ შეხედა მათ, და არა მან, ვინც განდიდებისა და აღტაცების თვალთ შეხედა. როგორც პოეტმა თქვა: კმაყოფილების თვალი ყოველი ნაკლის მიმართ ბრმაა *** ისევე,

¹ იხილეთ: ალ-ჰაივან ალ-ჯაჰიზის (3/226), უიუნ ალ-ახბარ (3/16) და ალ-იყდ ალ-ფარიდ (2/194).

როგორც რისხვის თვალი ავლენს
ნაკლოვანებებს¹.

ბევრმა ახალგაზრდამ, რომლებიც
დასავლეთში წავიდნენ, მიაშო ყველაზე
უარესი ზნეობის მქონე საქციელების შესახებ,
თუმცა როდესაც ისინი კეთილ რჩევას იძლევიან
ისეთ საქმეებში, როგორიცაა ვაჭრობა და ყიდვა-
გაყიდვა, ეს იმიტომ კი არ ხდება, რომ ისინი
მაღალი ზნეობის მქონენი არიან, არამედ
იმიტომ, რომ ისინი მატერიის
თაყვანისმცემლები არიან. ადამიანი რაც უფრო
მეტ კეთილ რჩევას გასცემს ამ საქმეებთან
დაკავშირებულ ურთიერთობებში, მით უფრო
მეტად მიისწრაფვიან ადამიანები მისკენ და მით
უფრო სწრაფად ყიდულობენ და ავრცელებენ
მის საქონელს.

¹ გადმოსცემს ალ-ბუხარი: წიგნი „ყურანის თაფსირი“, თავი:
„ჭეშმარიტად, ისინი, ვინც ყიდიან ალლაჰთან დადებულ აღთქმას და
თავიანთ ფიცს უმნიშვნელო ფასად, — მათ არ ექნებათ არავითარი
წილი...“ [ალი იმრან: 77], ნომერი (4552), და მუსლიმი: წიგნი
„სამართალწარმოება“, თავი: „ფიცი ეკისრება მოპასუხეს“, ნომერი
(1711), იბნ აბბასის (ალლაჰი იყოს კმაყოფილი მათით) ჰადისიდან.

ისინი ამას იმიტომ არ აკეთებენ, რომ სრულყოფილი ზნეობის მქონენი არიან, არამედ იმიტომ, რომ მატერიალური ინტერესების მქონენი არიან და თავიანთი ქონების გასაზრდელად ყველაზე დიდ რეკლამად კარგ დამოკიდებულებას მიიჩნევენ; რათა ეს საქმეები მისაღები გახდეს. წინააღმდეგ შემთხვევაში კი, ისინი ისეთები არიან, როგორადაც ალლაჰმა (დიდებულია იგი და უზენაესი) აღწერა ისინი თავის სიტყვაში:

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَٰئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ ۖ﴾

უეჭველად, რომელთაც არ ირწმუნეს წიგნბოძებულთაგან და წარმართთაგან, ჯოჯოხეთის ცეცხლში იქნებიან მარადუცხად. სწორედ ეგენი არიან ქმნილებათა შორის ყველაზე ცუდები. [სურა ალ-ბაინათ: 6] და არ მგონია, რომ ურწმუნოთა შესახებ არსებობდეს უფრო მართალი აღწერა, ვიდრე დიდებული და უზენაესი ალლაჰის აღწერა; რამეთუ ისინი ყველაზე უარესი ქმნილებები არიან, და როგორ შეიძლება იმედი ვიქონიოთ სიკეთეზე,

რომელიც თავისთავად არის განზრახული [გულწრფელია], იმ ხალხისგან, რომლებიც ალლაჰმა აღწერა, როგორც ყველაზე უარესი ქმნილებები? არ მჯერა, რომ ეს ოდესმე ასე იქნება, მაგრამ ის სიმართლე, სიცხადე და კეთილი რჩევა, რაც მათში მოიპოვება ამ ურთიერთობებში, მათ მიერ სხვა მიზნითაა განზრახული, და ეს არის სახელის მოხვეჭა და გამორჩენის მიღება. სხვა შემთხვევაში კი, ვინც იხილა მათი უსამართლობა, ჩაგვრა და ქედმაღლობა ქმნილებების მიმართ მრავალ ვითარებაში, ის მიხვდება უზენაესის სიტყვების ჭეშმარიტებას:

﴿...أُولَٰئِكَ هُم شَرُّ الْبَرِيَّةِ﴾.

სწორედ ეგენი არიან ქმნილებათა შორის ყველაზე ცუდები.

რაც შეეხება იმას, რაც ბევრი მუსლიმის მხრიდან ხდება ურთიერთობებში თაღლითობის, სიცრუისა და ღალატის სახით, ამ მუსლიმებს თავიანთი ისლამი და რწმენა იმ

ზომით უმცირდებათ, რა ზომითაც ისინი ამ საკითხებში შარიათს ეწინააღმდეგებიან.

შესაბამისად, ზოგიერთი მუსლიმის მიერ წესების დარღვევა და მსგავს საკითხებში შარიათის ჩარჩოებიდან გასვლა არ ნიშნავს შარიათში ნაკლის არსებობას, რადგან შარიათი სრულყოფილია. ისინი, ვინც პირველ რიგში საკუთარ თავს ავნეს, შემდეგ ისლამის შარიათს, შემდეგ თავიანთ მუსლიმ ძმებს და შემდეგ იმ არამუსლიმებს, რომლებთანაც ურთიერთობენ — სინამდვილეში, მხოლოდ საკუთარ თავს ავნეს. ხოლო გონიერი ადამიანი ინდივიდის ცუდ საქციელს არ მიიჩნევს იმ შარიათის ნაკლად, რომლის მიმდევარიც ეს ინდივიდია.

ამიტომ, ვთხოვ ყველა მუსლიმს, აწარმოონ ძლიერი ბრძოლა იმ საქმეების წინააღმდეგ, რომლებსაც ისლამი არ იწონებს, როგორცაა: სიცრუე, ღალატი, თაღლითობა, მოტყუება და სხვა მსგავსი რამ.

საკითხი: რომელი უფრო უკეთესია: კაცი, რომელსაც ნაკლოვანი რწმენა, მაგრამ კარგი

ზნეობა აქვს, თუ კაცი, რომელიც შარიათის დაცვაში სრულყოფილებას მიუახლოვდა, მაგრამ ცუდი ზნეობა აქვს? და რა კავშირშია ეს შუამავლის (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) სიტყვებთან:

«ذَهَبَ حُسْنُ الْخُلُقِ بِخَيْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»

«კეთილზნეობამ მოიპოვა ამქვეყნიური და საიქიო სიკეთე»¹, და უმმ სალამასადმი მის (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) პასუხში?

პასუხი: ექვგარეშეა, რომ რელიგიის სრულყოფილების ნაწილია ზნეობის სრულყოფილება, როგორც ეს სარწმუნოდ არის გადმოცემული შუამავლისგან (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას), რომელმაც თქვა:

«أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا».

«სრულყოფილი მორწმუნე სრულყოფილია ზნეობით»².

¹ გადმოცემულია აბდ იბნ ჰუმაიდის მიერ მის წიგნში «მუსნად» (1210), ალ-ხარაიტის მიერ «მაქარიმ ალ-ახლაყ» (50) და ატ-ტაბარანის მიერ «ალ-ქაბირ» (ტ. 23, გვ. 223), ანასის (აღლაჰი იყოს მისით კმაყოფილი) გადმოცემით.

² გადმოსცა აბუ დაუდმა: წიგნი სუნნა, თავი მტკიცებულება იმანის მატებისა და კლების შესახებ, ნომრით: (4682), და ათ'თირმიზიმ: წიგნი ძეგლთა კვება, თავი რაც გადმოცემულია ცოლის უფლებებზე

აქედან გამომდინარე, ვისი ზნეობაც ნაკლოვანია, მისი სარწმუნოებაც ნაკლოვანია; რადგან სარწმუნოების სრულყოფა ზნეობის სრულყოფით მიიღწევა, და როგორც აღვნიშნეთ, კეთილი ზნეობა შემოქმედთან და ადამიანებთან ურთიერთობაში ვლინდება. ამრიგად, ნათელი ხდება, რომ ზნეობის სრულყოფა სარწმუნოების სრულყოფით ხდება. შესაბამისად, სრულყოფილი ზნეობის ადამიანის გავლენა სხვებზე, მათ ისლამისა და სარწმუნოებისკენ მოსაზიდად, ბევრად აღემატება მორწმუნე, მაგრამ ცუდი ზნეობის ადამიანის გავლენას. თუკი ღვთისმსახურებაში ძლიერ ადამიანს მიეცემა წყალობა, რომ კეთილი ზნეობაც ჰქონდეს, ეს ყველაზე სრულყოფილი იქნება, ხოლო რაც შეეხება პირად ღვთისმსახურებაში ძლიერი, მაგრამ ცუდი ზნეობის მქონე ადამიანის შედარებას, ეს ისეთი საკითხია, რისი ზუსტად განსაზღვრაც შეუძლებელია.

ვთხოვთ ალლაჰს, რომ გაგვხადოს მისი წიგნისა და მისი მოციქულის ﷺ სუნნას მტკიცედ მიმდევრებად გარეგნულად და შინაგანად, და გარდაგვაცვალოს ამაზე, და არ მიგვატოვოს თავისი მზრუნველობის გარეშე ამქვეყნად და საიქიოში, არ არიოს ჩვენი გულები მას შემდეგ, რაც მოგვამდლა გზის ჩვენება, და მოგვმადლოს თავისი მხურვალე წყალობით — მართლაც, ის არის უხვად მომნიჭებელი.

*

Index

ღირსეული ზნეობა	2
ღირსეული ზნეობა	2
სახელითა აღლაჰისა მოწყალისა, შემწყალებლისა	3
კეთილზნეობის სფეროები.....	11
საუკეთესო მაგალითი (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას)	48